HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לעולם הוא בן חורין עד שיאמר [א]כל נכסיי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שקילס רבי יוסי את רבי שמעון הלכה כר' מאיר דתניא [א]כשנאמרו דברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקרא הזה [1]שפתים ישק משיב דברים נכוחים ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ב]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלא אמר רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא: אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו: ערער כמה אילימא ערער [ג]חד והאמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים ואלא ערער תרי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני [ג]אלא ערער דבעל: **מתני'** [ג][ד]המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא וזו [ד]אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: **גמ'** [ה]מאי אינו יכול לומר אילימא חרש חרש בר אתויי גיטא הוא והתנן [ו]הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן [ז]אמר רב יוסף [ה]הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים: תנו רבנן בשלשה דרכים שוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים [ו]שוו למוליך ולמביא [ח][ז]וכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים [ט][ח]וכל השטרות העולים

לעולם הוא בן חורין. דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: **עד שיאמר.** סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים אע"ג דשוי טפי. ומדקאמר ר"ש לעולם הוא בן חורין אשמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור ששייר חוץ מקרקע פלוני דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר אפ"ה הוא בן חורין דהוא לאו קרקע הוא ולא שייריה אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קאמר ליה ולא קנה אלא את עצמו. ואת נמי דקאמרת עצמו קנה נכסים לא קנה כר' שמעון סבירא לך: **והאמר רב נחמן הלכה כר' מאיר.** דלא יצא לחירות: **שקילס ר' יוסי.** כדמפרש ואזיל: **שפתים ישק.** ראוי הוא לנשק: **ומי אמר רב נחמן הכי.** דלא פלגינן דיבורא: **שכיב מרע.** חוזר בכל מתנותיו בבבא בתרא (דף קמו:): **שהרי יצא עליו שם חירות.** ואסור להשתעבד בו. אלמא פלגינן דיבורא: **התם.** דאמר ר"נ הלכה כר"מ טעמא לאו משום דלא פלגינן דיבורא הוא דהא כי נמי הזכיר שם שיור קרקע פלוני דליכא פלוגתא דדיבורא קאמר ר"מ דלא יצא לחירות אלא טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא דגבי אשה כתיב ספר כריתות (דברים כד) ושחרורי עבדים גמרי לה לה מאשה[י] דכתיב חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) וכתיב וכתב לה[יא] ובעינן בהו כריתות וכיון דאיכא למימר דשייריה דהא נחת לשיורא והוא לא הוזכר בתוך המתנה דלא כתב ליה עצמך ונכסי קנויין לך לאו כריתות גמור הוא. אבל היכא דלא שייר כי הכא הוי כריתות לאלתר ונשתחרר שעה אחת כל זמן שלא חזר ושוב אינו יכול לחזור שקדשו השם וגבי מילתיה דרבא בעבד שהביא גיטו כרות גיטא הוא והאי דנכסים לא קנה דבעי' קיום אבל עצמו קנה דפלגינן דיבורא: [יב]**אם יש עליו עוררין.** לפוסלו: **יתקיים בחותמיו.** או העדים עצמן יעידו שחתמוהו או עדים אחרים יכירוהו ושוב אין בו פסול דבני ארץ ישראל ודאי בקיאין לשמה: **דרבי יוחנן.** לא איתפרש היכא: **דבעל.** הבעל ערער עליו לפוסלו: **מתני' ואינו יכול.** מפרש בגמרא: **שוו למוליך ולמביא.** לומר בפני נכתב: **גמ' חוץ מחרש שוטה וקטן.** שאין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש: **כל גט.** כלומר כל שטר: **חוץ מגיטי נשים.** לקמן בפירקין[יג] מפרש טעמא:

לעולם הוא בן חורין. פי' בקונטרס מדקאמר ר' שמעון לעולם משמע דל"ש היכא דקנה שאר נכסים כגון שפירש השיור[א] ול"ש היכא דלא קנה כגון שלא הזכיר קרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר ואפ"ה הוא בן חורין אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קא"ל ולא קנה אלא את עצמו וקשיא אע"ג דלא הזכיר שם קרקע[ב] מ"מ קנה כל קרקע דאית ליה אלא שיד העבד על התחתונה[ג] ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים כדתנן בפרק בית כור (ב"ב דף קז:) חצי שדה אני מוכר לך יניח לו חצי שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחתונה ואר"י[ד] דלעולם דר' שמעון בא להוסיף אפילו אין לו אלא אותה העיר או אותה שדה כדקתני סיפא בתוספתא דבבא בתרא ובפ"ק דפאה ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן אמר חוץ מעיר פלוני חוץ משדה פלוני אפי' אין שם אלא אותה העיר או אותה שדה זכה עבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין[ה] ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו וה"א כשאמר חוץ מבטל דבורו מה שאמר כל נכסי קמ"ל דאפ"ה יצא לחירות דפלגינן דיבורא: **הלכה** כר"מ. ולר"מ ס"ד דסבר דלא פלגינן דיבורא דמדקאמר ר' שמעון לעולם משמע אפילו באותו ענין דלדידך לא יצא לחירות דלא פלגינן דיבורא כשאין לו אלא אותה העיר אפ"ה יצא לחירות[ו] ומסיק דטעמא דר"מ לאו משום דלא פלגינן דיבורא אלא משום דלאו כרות גיטא הוא פירוש דאין זה כריתות כיון שיש שיור בדיבור שהוא משתחרר בו דאמר כל נכסיי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך פלגינן דיבורא שפיר דכרות גיטא הוא ורש"י פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד מודה ר"מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירש' ולשון אפי' אינו מיושב דאפילו אין לו אלא אותה העיר משמע דכ"ש יש לו שאר נכסים דיצא לחירות ואדרבה ר"מ לא פליג אלא ביש לו שאר נכסים: **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים. כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו שמשתוקקין ואין יודעים מה להשיב: **ואינו** חוזר בעבד. וא"ת ואמאי יצא בן חורין[יד] [ומותר בבת חורין[טו]][ז] הא מתנת שכיב מרע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה[ח] וי"ל בדכתב ליה מהיום[ט] אי נמי אפילו סתמא דכיון דדעת שכיב מרע לשחררו[י] דעתו שיקנה בשעה שראויה לשחרר דהיינו מחיים וא"ת כיון[יא] דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד[יב] אמאי אינו חוזר בעבד וי"ל דהכל תקנת חכמים היא גם מה שחוזר בנכסים גם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים[יג] ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות[טז] [מהיום אם לא ימות] אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו שם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד מאחר שהתנה בפירוש: **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא. וא"ת דבפ' מי שמת (ב"ב דף קנ.)[יז] [בעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שיור אבל עבד וא"ל רבא לרב נחמן מ"ט וא"ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שיור אבל עבד ומשני רב אשי אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן לה משמע דרב נחמן דפי' טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ותור"ת דהתם ה"פ אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן שכך השיב ר"נ לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב כן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר"נ הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: **והאמר** ר"י ד"ה כו'. אר"ת דעיקר מילתא דר"י איתמר בפ"ב דכתובות (דף כג:) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע"פ עד א' ואע"ג דהתם נמי מייתי ליה כלישנא דמייתי לה הכא:

[וע"ע תוס' כתובות כו. ותוס' ב"ב לב. ד"ה והאמר כתבו הכי בשם ר"י]:

סמוך אהני. שפוסלין החתימה ולוקמה בחזקת אשת איש: **אלא** ערער דבעל. וה"ה ערער דלקוחות שבאה אשה לטרוף מהן כדאמרינן בירושלמי: **שוו** למוליך ולמביא. וא"ת בשלמא באשה הוי משום עיגונא אבל בעבד[יד] מה עיגון יש דאי משום[טו] לאסור בבת חורין[טו] ובשפחה[יז] לא ליתביה האי שליח לעבד גט זה שהביא ממד"ה ולא יאסר בשפחה וי"ל דחשוב עיגון הא דלאסור בבת חורין ומה שאינו מתחייב במצות: **ששוו** גיטי נשים לשחרורי עבדים. איפכא הוה ליה למימר ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה[יח] אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה ברישא[יט]:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהל' זכיה ה"ה טוש"ע חו"מ סי' רמח סעי' ד]:

מד ב מיי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה ט טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' טו [יו"ד סי' רסז סעי' עח]:

מה ג מיי' פ"ז מהל' גירושין הל"ב סמג עשין נ [טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נג]:

מו ד ה מיי' שם הל' יח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' ו:

מז ו מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ז סמג עשין עו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' מה וסעי' נא:

מח ז מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' מז:

מט ח מיי' שם הל"ה [ופכ"ז מהל' מלוה ה"א] טוש"ע שם סעיף מו [חו"מ סי' סח סעי' א]:

◆

פסקי רי"ד

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת ש"מ [הוא] וקי"ל שש"מ כל זמן שלא מת חוזר במתנתו ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין ואסור עוד להשתעבד בו. ופלגי' דבורא שבעבד דבריו קיימין ובנכסים אין דבריו קיימין וחוזר בהן: **מתני'** המביא גט מא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. פי' המורה שהבעל מערער שהוא מזוייף יתקיים בחותמיו פי' אם יעידו העדים על חתימת ידיהן או עדים אחרים יכירו החתימה כשר. ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרי' בתי דינים קבועי. והגאון פי' המביא גט מא"י וכו' כיון דבא"י שכיחי שיירתא מפני שבתי דינים קבועין שם בשני ובחמישי כתקון עזרא אינו צריך שיאמר השליח כלום אלא ינתנו ונשאת בו ולא חיישינן לערעור הבעל שאם יבא ויערער שכיחי שיירתא אבל במדינת הים דלא שכיחי שיירתא אל יתנוהו לאשה עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם או עד שיתקיים בחותמיו דחיישינן שמא יבא הבעל ויערער ואין עדים מצויין לקיימו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. אם יש עליו עוררים. ערער כמה אילימא חד והא א"ר יוחנן דברי הכל אין [ערעור] פחות משנים פי' שאין משגיחין בדבר המערער א' אלא ערער תרי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פי' שאם יבואו שנים ויאמרו מזוייף הוא ולא כתבו הבעל גם אם יבואו שנים ויקיימוהו מה מועיל תרי ותרי נינהו אלא בעל פי' שאם יבא בעל ויערער כי אני לא כתבתיו ומזוייף הוא צריך להתקיים בחותמיו ולערעור דבעל ודאי משגחי' וי"ל דוקא בחותמיו אבל שליח כיון שיצא הגט מידו שוב אינו נאמן דדוקא אי אמר מקמי הכי שוב אינו יכול הבעל לערער כדאמרן אי עבדת מהנית אבל כיון שיצא השליחות מידו שוב אינו נאמן ואע"פ שיש לדקדק ממאי דאמרי' לקמן ולא הספיק לומר עד שנתחרש טעמא דנתחרש הא לא נתחרש אע"פ שלא אמר בשעת נתינה עדיין הוא יכול לומר וגם ממאי דאמרן כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור ויתן אלמא אע"פ שיצא השליחות מידו נאמן התם היכא דלא אתא בעל ומערער אבל הכא דקא אתי בעל ומערער אי אמר מקמי הכי נאמן ואי לא לא. המביא גט ממדינת הים וכו' מאי אינו יכול אילימא חרש שאינו לא שומע ולא מדבר וחרש בר אתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן פי' מפני שאין בהן דעת ואין שליחותם שליחות: אמר רב יוסף הכי במאי עסקינן כגון שנתנו לו כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. והאידנא שהגאון ז"ל למדינת הים לא שכיחי בה שיירתא שאין שם עולי רגלים ולא בתי דינים קבועין ואין עדים מצויין לקיימו כדי שלא לצריך הבעל לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שיקיימוהו ולא יוכל עוד הבעל לערער ואם לא אין האשה מותרת להנשא אע"פ שיתקיים הגט בחותמיו: **מתני'** אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוים למוליך (והמביא) [ולמביא] וזו א' מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. פי' לענין זה שאין השליח נאמן לקיימו לפי שדרשו רבנן כבי תרי מה שאין כן בשאר שטרות שצריכין שני עדים לקיים את השטר ואין השליח נאמן כנשי' שאם שלח הלוה שטר לו המלוה ע"י שליח אין השליח נאמן לקיימו: כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רבי שמעון אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא [בזמן] שנעשו בהדיוט פי' כל השטרות שנעשו ע"י ב"ד אומות העולם אע"פ שחותמיהן החתום בתוכן נכרים כשרים דדינא דמלכותא דינא אע"פ שהנותנו והמקבל ישראל חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין אבל על הדינים נצטוו בני נח וכן שחרורי עבדים דלכל פסולא דאורייתא שוי שחרור עבד לגט אשה דגמרי' לה לה מאשה:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"א דפאה], ב) ב"ב לב. כתובות כו. קדושין עג:, ג) לעיל ד:, ד) קדושין ג., ה) [לעיל ד:], ו) לעיל ה. לקמן כג., ז) [לעיל ה.], ח) [לקמן י.], ט) [שם:], י) [לקמן לג:], יא) [דברים כד], יב) [ע' בפירוש רש"י בסוף משנה דלעיל ג. ד"ה אם ובד"ה יתקיים], יג) [דף י.], יד) רש"ל, טו) ע' מהרש"א, טז) גי' מ"ד, יז) [שם ד"ה אמר ליה],

◆

תורה אור השלם

1. שְׂפָתַיִם יִשָּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכֹחִים: משלי כד כו

◆

מוסף רש"י

לעולם הוא בן חורין. אם שייר קרקע כל שהוא, דשייר קרקע ולא עבד (רשב"ם ב"ב קמט:) ור"ש סבר פלגינן, הואיל והזכיר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו ליכא לספוקי בשיורא קנה (לקמן מב.). **עד שיאמר כו' חוץ מאחד מריבוא.** עד שיהיה השיור ששייר סתם, ויאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן, שההוא אחד מרבוא אעבד קאי ואינו משוחרר ודרך כבוד כתב לעבדו כך, ומ"מ לא קנה כלום (ב"ב שם) **דכיון** דלא פירש שיורא, אמרינן היינו איהו דשייריה, ולדידיה לא חשיב ליה אלא אחד מרבוא (לקמן מב.). **יתקיים בחותמיו.** יבאו המכירים החתימה ויכשר (לעיל ד:). **וזו אחת מן הדרכים.** שמביא גט או של שחרור ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם (קדושין ג.). **חוץ מחרש שוטה וקטן.** דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות שליח לגרשה כדאמרינן בקדושין (מב.) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין להנך (לעיל ה.). **וכל גט שיש עליו עד כותי פסול.** דחשידי אעדות שקר (לקמן י.).

◆

מוסף תוספות

א. חוץ מקרקע פלוני דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור. תוס' הרא"ש. ב. ששייר. תוס' הרא"ש. ג. אלמא חצי הכחוש מיהא נוטל, [אבל שלא יתן לו כלום, הא ודאי לא. ריטב"א], ולא שנא משייר ממוכר או נותן, ועוד, דבמתנה ממש אשכחן כה"ג דקנה וכו'. רשב"א. ד. דהא דאשמועינן לר"ש דפלגינן דיבורא היינו. תוס' הרא"ש. ה. וכיון דאין לו אלא מה ששייר. רא"ש. ו. דמטעם דנחת לשיורא לא שייך למימר לא יצא בן חורין אלא היכא דיש לו נכסים אחרים דאמרי' מדשייר אותה העיר ואותה שדה שייר נמי העבד, וכל נכסי דקאמר קאי אשאר נכסים, אבל אם אין לו אלא אותה העיר ואותה שדה ע"כ לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר"מ לא יצא לחירות, אלא לאו משום דקא סבר לא פלגינן דיבורא. תוס' הרא"ש. ז. אפי' אם מת. תוס' הרא"ש. ח. [ד]כבר קדמו היורשין. תוס' הרא"ש. ט. ומ"מ בנכסים חוזר כמו בכל מתנת שכיב מרע. תוס' הרא"ש. י. וא"א לו להשתחרר לאחר מיתה. תוס' הרא"ש. יא. דבתר דעתו אזלינן, א"כ. תוס' הרא"ש. יב. כשאר מתנת שכיב מרע. תוס' הרא"ש. יג. ורבנן אמרי דגבי העבד כיון דיצא עליו שם בן חורין כבר קדשו השם ואינו חוזר בו. שיטות קדמונים. ומ"מ שפיר דייק מהכא דפלגינן דיבורא (ד)כיון דכתוב בשטר כל נכסיו והוא משתחרר אע"פ שאינו זוכה בנכסים. תוס' הרא"ש. יד. נבעי שני עדים. רמב"ן. טו. שמאחר שהגט בידו אע"פ שאינו מקויים. מאירי. טז. דלמא גט פסול הוא, דהא צריך קיום מדבריהם. שיטות קדמונים. יז. דלמא גט כשר הוא וה"ל בן חורין. שיטות קדמונים. ומתוך כך תקנו שיהא השליח נאמן ולא יהא הבעל יכול לערער. מאירי. יח. ובשחרורי עבדים משום דאיתקש לגיטי נשים הוא, דהשוו אותם חכמים לכל דיניהם. רשב"א. יט. [ורשב"א מקשה ופליג].